

Stordrift i Ecuador

– lyft eller katastrof?

Med gruvornas hjälp vill Ecuadors regering lyfta landet ur fattigdomen. Men frågan om storskalig gruvbrytning splittrar befolkningen. På ena sidan står de som ser en chans till nya rikedomar och som tror på en ansvarsfull gruvindustri. På andra sidan de som vill förhindra vad de ser som en social och miljömässig katastrof.

TEXT & FOTO: JOHANNA KVARNSELL

– **GRUVINDUSTRIEN GENERERAR** överflöd på kort sikt men orsakar sociala konflikter och nedsmutsning på lång sikt. Dessutom stannar inte rikedomarna här.

Advokaten Carlos Pérez Guartambel, en av frontfigurerna bland motståndarna mot gruvbrytningen i södra Ecuador, kör genom Victoria del Portete i sina hemtrakter utanför Cuenca. Vägen kantas av böljande gröna fält med betande kossor och runt dalen tornar de höga bergen upp sig.

– I början av året blockerade vi den här i en vecka, säger han och pekar på vägen som slingrar sig mellan husen och gårdarna.

Carlos Pérez Guartambel har länge kämpat för tillgången till vatten. Först var det hotet om att vattnet skulle privatiseras. Sedan några år tillbaka är problemet den storskaliga gruvindustrin som regeringen vill tillåta. Högt ovanför byarna i södra Cuenca, i berget Quimsacocha, har det kanadensiska företaget Iamgold fått tillstånd att bryta guld, silver och koppar. Från källor i samma berg flödar de floder som försörjer de bördiga dalarna med dricksvatten.

Under de senaste åren har kommunerna Victoria del Portete och Tarqui varit starka fästerna för gruvmotståndet. De allvarligaste kravallerna bröt ut i januari i år efter att Ecuadors nya gruvlag snabbt hade klubbats igenom i parlamentet utan dialog med det civila samhället. Gruvmotståndarna, många av dem kvinnor

från ursprungsfolken, blockerade genomfartsleden i Victoria del Portete i protest. Militär och poliser mötte demonstranterna med tågasattacker och stridsvagnar.

Att utvinna mineraler är inget nytt i Ecuador, i flera hundra år har befolkningen brutit guld i liten skala. Men till skillnad från till exempel grannlandet Peru finns ännu ingen gruvindustri i stor skala och mineralutvinningen har aldrig varit någon stor del av den ecuadorianska ekonomin. I stället är det oljan som har fått landet att gå runt. Men priset på oljan faller och stora delar av världen försöker frigöra sig från sitt oljeberoende. Samtidigt har priserna på metaller skjutit i höjden. Det är därför som Ecuadors president nu satsar hårt på mineralutvinning. Och det är därför som landets nya gruvlag tillåter mineralutvinning i stor skala, till och med i närheten av vattenkällor, som i Quimsacocha. Detta trots att Ecuadors pinfärska konstitution ger ett starkt miljöskydd.

– Det är klart att mineralerna är icke förnyelsebara resurser, men investeringen kan ändå vara långsiktig.

Maria Teresa Rodríguez är biolog, med inriktning på miljö och anställd av gruvföretaget Iamgold. Tillsammans med sin parhäst María del Carmen Alemán är hon länken mellan Iamgold och de projekt som företaget driver i byarna närmast den framtida gruvan i Quimsacocha.

I byn Cumblin har gruvbolaget startat ett småföretagarprojekt för kvinnor.

Projekt som ska se till att en del av den utveckling som företaget för med sig under de år då gruvan är aktiv stannar kvar i området även efteråt.

Som biologer, anställda av ett gruvföretag, har både María Teresa Rodríguez och María del Carmen Alemán fått ta emot mycket kritik.

– I början var det väldigt mycket konflikter. Men jag tycker att Iamgold sköter miljön bra. Och gruvbrytningen kommer att bli av, så det är bättre att vara med och se till att den görs så bra som möjligt, säger María Teresa Rodríguez.

” Det är inte industrin i sig
det är fel på, det är samhället
som inte fungerar.

OM MOTSTÅNDET i de bördiga dalkommunerna Tarqui och Victoria del Portete är starkt är inställningen till gruvorna delvis en annan i de små bergsbyarna strax nedanför området där guldet ska brytas.

Där har Iamgold dragit i gång ett projekt med en grupp kvinnor i byn Chumblín, som sedan tre år tillbaka producerar marmelad, vin och yoghurt av chamburro, en frukt som tidigare växte som ogräs bland bybornas odlingar.

Hittills säljer kvinnokooperativet de mesta lokalt men när de får sitt hygiencertifikat kan de börja sälja i större skala och de har redan fått förfrågningar från affärer i Cuenca och Quito.

– Man måste vara realist och se både de bra och de dåliga delarna av gruvbrytningen. Fördelen är de arbetstillfällen som skapas. Än så länge känner vi inte till nackdelarna, säger Manuela Gualpa, en av kvinnorna i kooperativet.

För tillfället ligger Iamgolds prospektering av Quimsacocha nere. Det senaste året har all aktivitet i gruvbranschen i Ecuador satts i karantän i väntan på en ny lag om mineralutvinningen. Men nu, när den kontroversiella gruvlagen har trätt i kraft, återstår bara allt praktiskt kring hur lagen ska implementeras för att verksamheten ska kunna återupptas.

Just nu arbetar ett 50-tal lokalanställda för

Iamgold i Quimsacocha. Men i byarna hoppas man att sökandet efter mineraler och senare gruvbrytningen snart ska komma i gång igen så att fler kan få en anställning. Enligt kvinnorna i Chumblín är bristen på jobb det största problemet i bergsbyn.

– Om man inte studerar på universitetet finns det inga jobb här, säger Manuela Gualpa.

– Om vi kunde jobba i gruvan skulle vi också göra det, säger hennes kollega María Elena Gualpa och skrattar.

DE ARBETSTILLFÄLLEN som företaget ger i byarna blir extra viktiga i en tid av global ekonomisk kris. Byarna runt Cuenca har i ett decennium tömts på arbetskraft till USA och Europa. Nu när det inte finns jobb där heller vänder många hem och andra avstår från att åka.

Rosa Marquez man har försökt ta sig till USA två gånger. Första gången sjönk båten. Den andra blev han fängslad i Mexiko. Någon tredje gång blev det inte. Tack vare ett jobb för Iamgold stannade han kvar och är nu en omtyckt ledare i samhället och ungdomstränare i fotboll.

– Om han inte hade fått jobbet hade han åkt igen, säger Rosa Marquez.

Eftersom storskalig gruvindustri ännu bara finns på pappret i Ecuador kan ingen helt säkert säga hur den kommer att te sig. Men de som är emot gruvnäringen hänvisar till de sociala och miljömässiga förhållandena i Peru och Guatemala eller jämför med den miljökatastrof som oljeutvinningen i Amazonas har lämnat efter sig.

Iamgolds biologer är övertygade om att den nya gruvindustrin inte alls kommer att visa upp samma fula ansikte.

– På Iamgold arbetar 100 procent ecuadorianer. Vi vill inte ha en miljökatastrof i Quimsacocha, säger María Teresa Rodríguez.

María Teresa Rodríguez och María del Carmen Alemán menar också att Quimsacocha-projektet inte kommer att påverka vattenkvaliteten i floderna i närheten eftersom man använder den senaste teknologin. Inte heller tillgången på vatten.

– Det stämmer att gruvindustrin behöver mycket vatten. Men det finns projekt, som i Quimsacocha, där man kan återvinna 90 procent av vattnet, säger María Teresa Rodríguez.

Teodoro Bustamante är antropolog och lärare i samhällsmiljöstudier på universitetet Flacso i Quito. Han har nyligen gjort en studie om gruvnäringens effekter i Ecuador och menar att sanningen med riskerna ligger någonstans mitt emellan förespråkarnas och motståndarnas version.

– Gruvföretagen kan inte garantera att allt kommer att vara perfekt. Dels sker olyckor, dels finns det många saker som är utanför deras kontroll. Motståndarna å andra sidan har ofta en överdriven syn på riskerna och hänvisar till de allra värsta exemplen.

TEODORO BUSTAMANTE menar att det är fel av regeringen att tro att en utökad gruvnäring är lösningen på allt. Men han tror inte heller att gruvindustrin är dålig i sig. Han tar ett exempel med trafikolyckor.

– Ecuador är ett av de länder där det sker störst antal trafikolyckor. Är det för att vägtransport är dåligt? Den är av dålig kvalitet, men vi kan inte därför säga att vi ska ta bort alla vägar. Däremot behöver vi institutionell kapacitet för att handskas med dem.

Problemet i Ecuadors fall, menar han, är att det saknas starka institutioner som kan övervaka gruvindustrin.

– Min åsikt är att man borde gå långsamt fram med den storskaliga gruvindustrin. Om vi kan börja med att se till att den småskaliga inte förorenar kan vi klara vilken gruvindustri som helst. Det är inte industrin i sig det är fel på, det är samhället som inte fungerar. Med ett land som är en institutionell katastrof kommer det allra bästa gruvföretaget antingen också bli en katastrof eller bara stanna i tre månader.

I dalen på andra sidan San Gerardo och Chumblín följer Carlos Pérez Guartambel floden som rinner ner från Quimsacocha och bevattnar de bördiga åkrarna. Längs vägen pekar han ut växterna som frodas vid det porlande

vattnet. Växter han som liten har lärt sig känna igen av sin far, mjölkbonden från Tarqui.

Några kilometer upp från åkrarna ligger källan för allt dricksvatten i byarna i dalgången. Carlos Pérez Guartambel tar en näve vatten i handen.

Carlos Pérez Guartambel kämpar för tillgång till vatten.

– Det är det här vi försvarar! Nedsmutsningen är det värsta med gruvnäringen. Även om de använder den allra senaste teknologin, finns det alltid en risk att något slipper ut.

På vägen tillbaka från källan börjar det bli mörkt. Nere i dalen tvättar en kvinna kläder vid bevattningskanalen. Härifrån tar hennes familj också sitt dricksvatten. Carlos Pérez Guartambel stannar och pratar en stund.

– Den stora faran med gruvindustrin är att det blir ont om vatten och att det blir konkurrens om det. Enligt konstitutionen är vattnet främst till för att dricka, sedan för att ge djuren och sist till bevattning. Först därefter kan det bli aktuellt för andra aktiviteter, säger han.

För Carlos Pérez Guartambel är dagen inte över. Efter middagen ska han till Tarqui och prata på ett politiskt möte.

Kampen för och emot gruvbrytning i Quimsacocha fortsätter.

– Jag tror att vi kommer få se fler konflikter i framtiden, eftersom vi inte har tagit tag i det egentliga problemet, strukturerna och bristen på starka institutioner, säger Teodoro Bustamante. ■